

Checklista för att beakta barnrättsperspektivet i Västerviks kommun

Antaget av:	Kommunstyrelsen 2021-10-26, § 329
Giltighetstid:	Gäller tillsvidare, aktualitetsprövas vartannat år
Gäller för:	Västerviks kommunkoncern
Dokumentansvarig:	Kanslichef
Ersätter tidigare dokument:	Checklista för barnperspektivet vid beslut i Västerviks kommun
Uppföljning:	Vid behov i internkontrollen

Syfte

FN:s konvention om barnets rättigheter eller barnkonvention som den också kallas är sedan 2020 lag i Sverige. Det innebär att barnrättsperspektivet stärkts ytterligare och det ska i alla åtgärder som rör barn i första hand beaktas vad som är barnets bästa. Kommunstyrelsen i Västerviks kommun har fattat beslut om att följande checklista ska vara en del i beslutsprocesser som rör barn och den gäller för kommunens nämnder, förvaltningar och bolag¹.

Barnkonventionen

Enligt barnkonventionen räknas alla människor under 18 år som barn. Barnkonventionen innehåller 54 artiklar varav 41 är artiklar som beskriver barns rättigheter. Fyra av dessa artiklar är grundprinciper och alla övriga artiklar ska förstås utifrån dem.

De fyra grundprinciperna presenteras här men finns i sin helhet i bilaga 1.

- Artikel 2: Alla barn är lika mycket värda och har samma rättigheter. Ingen får diskrimineras.
- Artikel 3: Vid alla beslut som rör barn ska i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa.
- Artikel 6: Barn har rätt till liv, överlevnad och utveckling.
- Artikel 12: Barn har rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet. Hänsyn ska tas till barnets åsikter, utifrån barnets ålder och mognad.

För att förstå hur barnkonventionen ska tillämpas i olika sammanhang behövs kunskap. Här nedan ges en mycket kortfattat förklaringsmodell men exempelvis Barnombudsmannen och UNICEF erbjuder mycket mer information att fördjupa sig i.

¹ I vissa typer av ärenden är det reglerat i speciallagstiftning vad som får/ska vägas in i prövningen inför ett beslut.

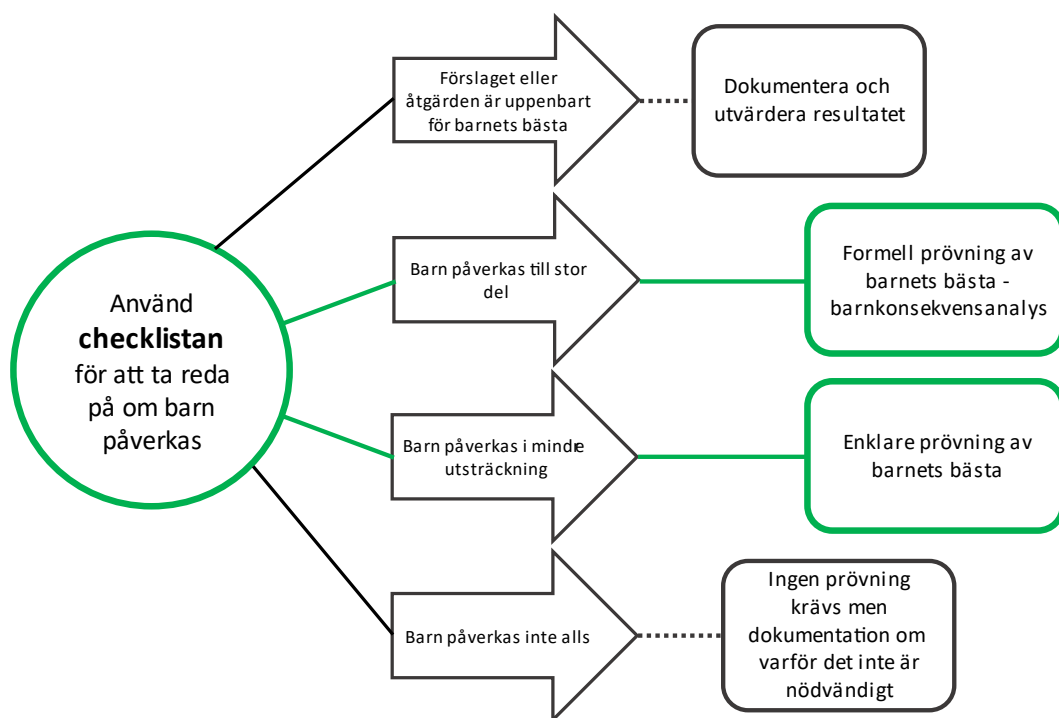

Förklaringsmodell

Barnkonventionen beskriver barn som rättighetsbärare och barnkonventionen tar upp alla de rättigheter som barn har. För att inte förbise några av dem behövs kunskap och stödmaterial. I en kommun skapas underlag, förslag, åtgärder och beslut av många olika slag. Det innebär att barnrättsperspektivet behöver beaktas ofta, i många olika sammanhang och tidigt i processen. Checklistan är ett stödmaterial i arbetet för att uppmärksamma kommunala områden som påverkar barn men den innefattar inte alla aspekter eller artiklar i barnkonventionen. Därför behöver kommunens olika verksamheter inventera vilka artiklar som de behöver beakta särskilt.

En del kommunala verksamheter har också egna rutiner eller dokument för att se till barnets bästa och då är checklistan ett komplement till det. Checklistan ska ses som ett stöd i att uppmärksamma om underlag, förslag, åtgärder eller beslut kan påverka barn. Om så är fallet ska en barnkonsekvens-analys genomföras eller en enklare prövning av barnets bästa.

Även om checklistan för att beakta barnrättsperspektiv ska användas i stort och smått, i olika ärenden och underlag, så bör den med fördel bifogas som bilaga för formella och politiska beslut.

Perspektiv

För att förstå frågorna i checklistan är det väsentliga att förstå de olika perspektiven som förklaras nedan. Det går nästan att säga att svaren på frågorna 1–10 ofta grundar sig i ett barnperspektiv medan fråga 11 handlar om barnets perspektiv och fråga 12 om barnrättsperspektivet.

Barnperspektiv - Den vuxnes syn på barn, barndom och barndomens villkor. Barnperspektivet bottnar ofta i egna erfarenheter och påverkas av faktorer som exempelvis kultur och traditioner.

Barnets perspektiv - Barnets syn på sitt eget liv och sin omvärld. Det baseras på barnets ålder, mognad, erfarenheter, tradition, kultur och inte minst nuläge. Barnets perspektiv förändras därför under uppväxten. Barnets perspektiv kommer fram först när barnet själv får berätta och förklara.

Barnrättsperspektiv – Barnrättsperspektiv innebär att en fråga prövas utifrån barns rättigheter enligt barnkonventionen. För att säkerställa att barns rättigheter lyfts fram och beaktas behöver grundprinciperna råda och andra artiklar som är relevanta i frågan prövas.

Checklista för att beakta barnrättsperspektivet i Västerviks kommun

Ansvarig: Johan Delvert
Ärende: Planuppdrag Tångered 1:14
Datum: 2024-03-27

1, Påverkar detta barn? Ja ☒ Nej ☐

För att säkerställa rätt svar, se punkt 2–9 nedan.
Om svaret är Ja fortsätt att fylla i checklistan.
Om svaret är Nej behöver inte checklistan användas.

2, Kan något barn diskrimineras på grund av detta? Ja ☐ Nej ☒

3, Påverkar detta barns rätt till god hälsa? Ja ☒ Nej ☐

4, Påverkar detta barns rätt till social trygghet? Ja ☒ Nej ☐

5, Påverkar detta barns rätt till utbildning? Ja ☒ Nej ☐

6, Påverkar detta barns fysiska livsmiljö? Ja ☒ Nej ☐

7, Påverkar detta barns rätt till lek och fritid? Ja ☒ Nej ☐

8, Påverkar detta barns rätt att delta i förenings- eller kulturliv? Ja ☒ Nej ☐

9, Påverkar detta barn med fysiska eller psykiska funktionsnedsättningar? Ja ☒ Nej ☐

10, Påverkar detta barns rätt till skydd och säkerhet? Ja ☒ Nej ☐

11, Har barn fått möjlighet att uttrycka sin mening? Ja ☐ Nej ☒

Motivera svaret:

Ett planuppdrag är ett mycket tidigt principbeslut och innebär endast att kommunen avser inleda en planläggning för aktuellt område eller inte.

Ätgärden avser en ändring av användning, påverkan bedöms vara begränsad, men i det fall det rör bostäder får det en påverkan på barns rättigheter med t.ex. vilka förutsättningar/ avstånd som finns till skola, förenings/ kulturliv, grönytor, lekplatser m.m.

12, Har barns bästa beaktats? Ja ☒ Nej ☐

Motivera svaret:

Alla barn har rätt till ett tryggt och säkert boende med goda möjligheter till utbildning och en aktiv fritid. Genom att få till fler centralt placerade bostäder ökar vi de förutsättningarna utanför centralorten.

Om svaret är *Ja* på flera av frågorna 1–10 och *Nej* på frågorna 11–12 är det sannolikt att en enklare prövning av barnets bästa behöver göras eller en barnkonsekvensanalys. Någon tydlig skilljelinje mellan en enklare prövning av barnets bästa och barnkonsekvensanalys finns inte utan behöver avgöras från fall till fall. Varje verksamhet kan skapa strukturer för hur arbetet ska gå till men kan med fördel utgå ifrån kommunens mall för enklare prövning av barnets bästa eller barnkonsekvensanalys.

Enklare prövning av barnets bästa

När det blir synligt via checklistan eller i underlag, förslag, åtgärder och inför beslut att barn kommer att påverkas behöver det utredas vidare. Nedan beskrivs i korthet en mall för att genomföra en enklare prövning av barnets bästa. Varje steg behöver dokumenteras eftersom den enklare prövningen ska kunna kopplas till det ärendet eller frågeställningen som utretts.

Enklare prövning av barnets bästa

1. **Beskriv ärendet** – börja med att beskriva ärendet och varför en enklare prövning ska göras. Beskriv vem/vilka som ska genomföra den enklare prövningen av barnets bästa. Identifiera om det påverkar barn direkt eller indirekt, nu eller i framtiden och vilka barn som berörs.
2. **Inhämta kunskap** – ta reda på vad lagstiftningen, styrdokument och praxis säger. Använd sakkunniga däribland personer i de berörda barnens närhet. Beskriv den sammanlade bilden som framträder.
3. **Lyssna på barnen** – undersök vad barn tycker. Det kan göras på flera olika sätt exempelvis via enskilda samtal med barn eller barngrupper, elevråd, ungdomsråd, ungdomspaneler, referensgrupper eller via enkäter. Sammanställ barnens åsikter, synpunkter och tankar.
4. **Låt barnkonventionen vägleda** – beskriv vilka artiklar i barnkonventionen är aktuella för det som prövas och vilka rättigheter som behöver beaktas. De fyra grundprinciperna ska alltid vägas in.
5. **Bedöm barnets bästa** – när alla steg är tagna finns nu ett underlag för att bedöma vad som är barnets bästa. Sammanställ den enklare prövningen, beakta de synpunkter och åsikter som framkommit och gör en bedömning. I de fall ett beslut går emot barnets bästa på grund av andra intressen behöver kompensatoriska åtgärder beskrivas och initieras.
6. **Återkoppla och utvärdera** – det är mycket viktigt att de barn som bidragit med sina åsikter och som påverkas av det barnkonsekvensanalysen utrett, får återkoppling på vad det ledde fram till. I de fall där det möjligt att exempelvis överklaga eller bestrida ett beslut behöver barnen få information om hur det går till.

Barnkonsekvensanalys - formell prövning av barnets bästa

När det blir synligt via checklistan eller i underlag, förslag, åtgärder och inför beslut att barn kommer att påverkas behöver det utredas vidare. Nedan beskrivs i korthet en mall för att genomföra en barnkonsekvensanalys baserat på Barnombudsmannens och SKR:s rekommendationer för att utreda vad som är barnets bästa². Varje steg behöver dokumenteras eftersom barnkonsekvensanalysen ska sammanfattas skriftligt och kunna kopplas till det ärendet eller frågeställningen som utretts.

Barnkonsekvensanalys

1. **Beskriv ärendet** – börja med att beskriva ärendet och varför en barnkonsekvensanalys är aktuellt. Beskriv vem som har beslutat att en barnkonsekvensanalys ska göras, vilka som eventuellt ska bidra med innehåll och hur sammanställningen ska presenteras. Identifiera om det påverkar barn direkt eller indirekt, nu eller i framtiden och vilka barn som berörs.
2. **Inhämta kunskap** – ta reda på vad lagstiftningen, styrdokument och praxis säger. Kartlägg också vad forskning och beprövad erfarenhet visar på. Använd sakkunniga däribland personer i de berörda barnens närhet eller i deras sociala nätverk. Beskriv den sammanlade bilden som framträder efter kartläggningen.
3. **Lyssna på barnen** – undersök vad barn tycker. Det kan göras på flera olika sätt exempelvis via enskilda samtal med barn, barngrupper, elevråd, ungdomsråd, medborgardialoger, ungdomspaneler, referensgrupper, djupintervjuer, projektform eller via enkäter. Sammanställ barnens åsikter, synpunkter och tankar.
4. **Låt barnkonventionen vägleda** – undersök vilka artiklar i barnkonventionen är aktuella för det som provas och vilka rättigheter som behöver beaktas. Beskriv på vilket sätt barns situation står i relation till de aktuella artiklarna. De fyra grundprinciperna ska alltid vägas in.
5. **Ta fram alternativ och analysera konsekvenser** – ta fram olika alternativ och överväg vad som är för eller emot i relation till barns rättigheter. Resonera och beskriv vilka konsekvenser och effekter olika alternativ kan resultera i för barn i det specifika ärendet. Beakta de åsikter, synpunkter och tankar som barnen bidragit med (se punkt 3). Ibland uppstår en intressekonflikt i en prövning av barnets bästa. Avväganden måste göras när att olika intressen står emot varandra, exempelvis två enskilda barn, ett barn i relation till en barngrupp, olika barngrupper, barn och vuxna, barn och andra grupper i samhället eller barn och andra samhällsintressen. Det är upp till beslutsfattaren eller beslutsfattarna att göra avväganden mellan olika intressen och bedöma vilket intresse som väger tyngst. Men barns intresse är inte bara ett intresse bland andra utan ska ges särskild vikt. I de fall barnets bästa inte kan tillgodoses ska kompensatoriska åtgärder identifieras som kan väga upp detta för att så långt som möjligt tillmötesgå barnets bästa.
6. **Bedöm barnets bästa** – när alla steg är tagna finns nu ett underlag för att bedöma vad som är barnets bästa. Sammanställ skriftligt barnkonsekvensanalysen. Beskriv vad som bedöms vara barnets bästa och hur tungt det väger mot andra intressen.

² Barnombudsmannen, 2020. *Prövning av barnets bästa: Ett stödmaterial för beslutsfattare och tjänstepersoner*
Sveriges kommuner och landsting, 2018. *Prövning av barnets bästa: Ett verktyg för styrning och ledning*

I de fall ett beslut (underlag, förslag eller åtgärd) går emot barnets bästa på grund av andra intressen behöver kompensatoriska åtgärder beskrivas och initieras.

7. **Återkoppla och utvärdera** – det är mycket viktigt att de barn som bidragit med sina åsikter och som påverkas av det barnkonsekvensanalysen utrett, får återkoppling på vad det ledde fram till. Återkopplingen behöver vara på en sådan nivå att barnen förstår. I de fall där det möjligt att exempelvis överklaga eller bestrida ett beslut behöver barnen få information om hur det går till.